

เรื่อง ลักษณะและรูปแบบงานทัศนศิลป์ไทยและท้องถิ่น

ศิลปะประเภททัศนศิลป์ที่สำคัญของไทย ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและรสนิยม เกี่ยวกับความงามของคนไทย

ลักษณะของศิลปะไทย

ศิลปะไทยได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ความงามอย่างนิ่มนวลมีความละเอียดประณีต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยและจิตใจของคนไทยที่ได้สอดแทรกไว้ในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยเฉพาะศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของไทย อาจกล่าวได้ว่าศิลปะไทยสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมพุทธศาสนา เป็นการเชื่อมโยงและโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา

จิตรกรรมไทย

จิตรกรรมไทย เป็นการสร้างสรรค์ภาพเขียนที่มีลักษณะโดยทั่วไปมักจะเป็น ๒ มิติ ไม่มีแสงและเงา สีพื้นจะเป็นสีเรียบ ๆ ไม่ฉูดฉาดสีที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ สีน้ำตาล สีเขียว เส้นที่ใช้มักจะเป็นเส้นโค้งช่วยให้ภาพดูอ่อนช้อย นุ่มนวล ไม่แข็งกระด้าง จิตรกรรมไทยมักพบในวัดต่าง ๆ เรียกว่า “จิตรกรรมฝาผนัง”

ที่มา :

www.freeandcheapnyc.com

จิตรกรรมไทย จัดเป็นภาพเล่าเรื่องที่เขียนขึ้นด้วยความคิดจินตนาการของคนไทย มีลักษณะตามอุดมคติของช่างไทย คือ

๑. เขียนสีแบน ไม่คำนึงถึงแสงและเงา นิยมตัดเส้นให้เห็นชัดเจน และเส้นที่ใช้ จะแสดงความรู้สึกเคลื่อนไหวนุ่มนวล

๒. เขียนตัวพระ-นาง เป็นแบบละคร มีลีลา ท่าทางเหมือนกัน ผิดแผกแตกต่าง กันด้วยสีร่างกายและเครื่องประดับ

๓. เขียนแบบตานกมอง หรือเป็นภาพต่ำกว่าสายตา โดยมุมมองจากที่สูงลงสู่ ล่าง จะเห็นเป็นรูปเรื่องราวได้ตลอดภาพ

๔. เขียนติดต่อกันเป็นตอน ๆ สามารถดูจากซ้ายไปขวาหรือล่างและบนได้ทั่วภาพ โดยขึ้นแต่ละตอนของภาพด้วยขอบหิน ต้นไม้ กำแพงเมือง เป็นต้น

๕. เขียนประดับตกแต่งด้วยลวดลายไทย มีสีทองสร้างภาพให้เด่นเกิดบรรยากาศ สุขสว่างและมีคุณค่ามากขึ้น

ประติมากรรมไทย

ประติมากรรมเป็นผลงานศิลปกรรมที่เป็นรูปทรง ๓ มิติ ประกอบจากความสูง ความกว้างและความนูน หรือความลึก ประติมากรรมเกิดขึ้นจากกรรมวิธีการสร้างสรรค์แบบต่าง ๆ เช่น การปั้นและหล่อ การแกะสลัก การฉลุหรือดุน ประติมากรรมไทยเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษ ส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาทางศาสนา มักปรากฏอยู่ตามวัดและวัง มีขนาดตั้งแต่เล็กที่สุด เช่น พระเครื่อง เครื่องรางของขลัง จนถึงขนาดใหญ่ที่สุด เช่น พระอจนะ หรือพระอัฐารส

เมื่อพิจารณาภาพรวมของประติมากรรมไทยอาจแบ่งประติมากรรมออกเป็น ๓ ประเภทคือ ประติมากรรมรูปเคารพ ประติมากรรมตกแต่ง และประติมากรรมเพื่อประโยชน์ใช้สอย ผลงานประติมากรรมไทย แบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท สรุปได้ ดังนี้

๑. ประติมากรรมไทยที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ ความศรัทธา คตินิยมเกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ลวดลายของฐานเจดีย์หรือพระปรางค์ต่าง ๆ

๒. ประติมากรรมไทยพวกเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โองัง หม้อ ไห ครก กระจ่าง

๓. ประติมากรรมไทยพวกของเล่น ได้แก่ ตุ๊กตาดินปั้น ตุ๊กตาจากกระดาษ ตุ๊กตาจากผ้า หุ่นกระบอก ปลาตะเพียนสานใบลาน หน้ากาก วัสดุจากเปลือกหอย ชฎาหัวโขน ปลาตะเพียนสาน

๔. ประติมากรรมไทยพวกเครื่องประดับตกแต่ง เช่น กระจ่างต้นไม้ โคมไฟดินเผา

สถาปัตยกรรมไทย

หมายถึง ศิลปะการก่อสร้างของไทย อันได้แก่ อาคาร บ้านเรือน โบสถ์ วิหาร วัง สลุป และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่มีมูลเหตุที่มาของการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในแต่ละท้องถิ่น จะมีลักษณะผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพทางภูมิศาสตร์ และคตินิยมของแต่ละท้องถิ่น แต่สิ่งก่อสร้างทางศาสนาพุทธ มักจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะมีความเชื่อ ความศรัทธาและแบบแผนพิธีกรรมที่เหมือน ๆ กัน

สถาปัตยกรรมไทย สามารถจัดหมวดหมู่ ตามลักษณะการใช้งานได้ ประเภท คือ

๑. **สถาปัตยกรรมที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย** ได้แก่ บ้านเรือน ตำหนัก วังและพระราชวัง เป็นต้น บ้านหรือเรือนเป็นที่อยู่อาศัยของสามัญชน ธรรมดาทั่วไป ซึ่งมีทั้งเรือนไม้ และเรือนปูน เรือนไม้มีอยู่ 2 ชนิด คือ เรือนเครื่องผูก เป็นเรือนไม้ไผ่ ปูด้วยฟากไม้ไผ่ หลังคามุงด้วย ใบจาก หญ้าคา หรือใบไม้ อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า เรือนเครื่องสับ เป็นไม้จริงทั้งเนื้ออ่อน และเนื้อแข็ง ตามแต่ละท้องถิ่น หลังคามุง ด้วยกระเบื้อง ดินเผา พื้น และฝาเป็นไม้จริงทั้งหมด ลักษณะเรือน ไม้ของไทยในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน และโดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะสำคัญร่วมกันคือ เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่วเอียงลาดชัน

๒. **สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องศาสนา** ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณสงฆ์ ที่เรียกว่า วัด ซึ่งประกอบไปด้วยสถาปัตยกรรมหลายอย่าง ได้แก่ โบสถ์ เป็นที่กระทำสังฆกรรมของพระภิกษุ วิหารใช้ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ และกระทำสังฆกรรมด้วยเหมือนกัน กุฏิ เป็นที่อยู่ของพระภิกษุ สามเณร หอไตร เป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกและคัมภีร์สำคัญทางศาสนา หอระฆังและหอกลอง เป็นที่ใช้เก็บระฆังหรือกลองเพื่อตีบอกโมงยาม หรือเรียกชุมนุมชาวบ้าน สลุปเป็นที่ฝังศพ เจดีย์ เป็นที่ระลึกอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนา

ศิลปะในท้องถิ่น

ศิลปะท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ มักมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามภูมิภาค ประเทศ วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะถูกสร้างสรรค์โดยศิลปินหรือผู้คนในท้องถิ่นเอง และมีลักษณะไม่เหมือนกับผลงานศิลปะท้องถิ่นอื่น ๆ

ศิลปะในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่นักเรียนควรเรียนรู้และเห็นคุณค่า โดยเฉพาะผลงานศิลปะในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้น นักเรียนควรศึกษาถึงความเป็นมาของผลงานศิลปะเหล่านั้น เพื่อสามารถแนะนำผู้อื่นได้ โดยอาจใช้วิธีการ ดังนี้

๑. สัมภาษณ์โดยตรงกับศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะชิ้นนั้น
๒. จดบันทึกจากแผ่นป้ายนิเทศ
๓. ศึกษาจากหอสมุดหมู่บ้านหรือวัด
๔. ชมพิพิธภัณฑ์แสดงผลงานศิลปะในท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังมีวิธีค้นหาประวัติความเป็นมาของผลงานศิลปะวิธีอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งนักเรียนควรเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมต่อไป

เป็นผลงานศิลปะที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของคนในท้องถิ่นนั้นๆโดยอาศัยความรู้ความสามารถที่มีอยู่ โดยนำเอาวัสดุท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสภาพแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ซึ่งงานศิลปะในแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะแตกต่างกันไป

ผลงานศิลปะในท้องถิ่นมีหลายรูปแบบ เช่น เครื่องจักรสาน ภาพเขียน (จิตรกรรม) เครื่องประดับ เครื่องใช้สอยในครัวเรือน ของใช้ส่วนตัว ของเล่น เป็นต้น งานศิลปะท้องถิ่นมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

๑. ภาคเหนือ เป็นท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และมีประเพณีวัฒนธรรมหลากหลาย ดังนี้มีแหล่งกำเนิดงานศิลปะอยู่มากมาย เช่น แหล่งทำร่มบ่อสร้าง และแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ แหล่งทำถ้วยชามตราไก่ อ.เกาะคา จ.ลำปาง เป็นต้น

๒. ภาคอีสาน ในท้องถิ่นนี้ มีผลงานศิลปะอยู่หลายแห่งด้วยกัน บางแห่งก็มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เช่น แหล่งทำเครื่องปั้นดินเผา อ.หนองหาน จ.อุดรธานี เป็นต้น

ที่มา : <https://waidaah.biogsport.com>

๓. ภาคใต้ ผลงานศิลปะของท้องถิ่นภาคใต้ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอยู่หลายอย่าง เช่น การทำเรือกอลและ อ.ปะนาเระ จ.นราธิวาส เป็นต้น

ที่มา : <https://www.nooraini2.blogspot.com>

๔. ภาคกลาง แหล่งผลิตงานศิลปะทางภาคกลางส่วนมากจะอยู่ในจังหวัดรอบ ๆ กรุงเทพมหานคร แหล่งแหล่งผลิตผลงานศิลปะที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เช่น ตึกตาดินเผา อ.บางเสด็จ จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

การอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่น

ผลงานศิลปะต่าง ๆ ในท้องถิ่นของไทย ถือเป็นของที่มีคุณค่า และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรหวงแหนและรักษาไว้ นักเรียนสามารถช่วยอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่นได้ โดยอาจใช้วิธีต่าง ๆ ดังนี้

๑. ถ้ามีโอกาสที่จะเรียนรู้การทำผลงานศิลปะในท้องถิ่น ควรศึกษาและเรียนรู้จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ เพื่อจะได้สืบสานผลงานศิลปะของท้องถิ่นต่อไป

๒. บันทึกเกี่ยวกับผลงานศิลปะชิ้นต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อไว้เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๓. ไม่ทำลายผลงานศิลปะต่าง ๆ ในท้องถิ่น

๔. เข้าร่วมกิจกรรมแสดงผลงานศิลปะหรือกิจกรรมอนุรักษ์ผลงานศิลปะ